

1986 áprilisában kezdődött meg az *intézkedési terv* megvalósítása. A terv a könyvtár komplex számítógépesítését irányozta elő, az alábbi szakaszokban:

- ▶ az alkalmazói szoftver kifejlesztése és finomítása, valamint adatrögzítés, kísérleti jelleggel;
- ▶ tömeges adatrögzítés, egyrészt saját bevitellel, másrészt letöltéssel;
- ▶ párbeszédés keresések a feltöltött adatbázisban, a keresési algoritmusok finomítása.

A *számítógépesítési* munkákat egy kisebb, áttekinthető adatmennyiséggel kezdték el a folyóiratrészekben (2000 cím, több mint 3000 példány). Először az újonnan beérkező folyóiratszámok adatait rögzítették. A munkák során módosították a szoftvert. Eleinte (600 tétel) párhuzamosan vezették a régi cédulanyilvántartást is a biztonság kedvéért. Egy új címfelevétel kb. 10 percet vett igénybe. Ennek alapján kiszámították, hogy a folyóiratok feldolgozása kb. másfél évig tart majd. A folyóiratok inputjának befejezése után olyan címkéket nyomtatnak ki a folyóiratszámokra, amelyeken a jelzet mellett azoknak a vezető kutatóknak a neve is szerepel, akik az adott folyóiratot a körözés keretében megkapják. Az első részprogram sikerrel zárult.

1987 tavaszán kezdődtek meg az előkészületek az első *online keresésre* Karl-Marx-Stadt és Lipcse között. Ez is jól sikerült. Októberben elhatározták az egész egyetemre kiterjedő egységes számítógépes tájékoztatási rendszer kiépítését. A tájékoztatás központi helye az egyetemi könyvtár lesz, az egyetem legfontosabb szakain pedig decentralizált információkereső rendszerek kapnak helyet. Terv készült a bel- és külföldi adatbázisokhoz való hozzáférés technikai feltételeiről. A decentralizált rendszereket úgy kívánják megtervezni, hogy mind autonóm módon,

mind az egyetem tájékoztató központjának perifériáiként interaktív módon tudjanak működni.

Különös figyelmet fognak fordítani az egyetemi dokumentumok feltárására (ez évente kb. 25 000 tételt jelent). A tárgyi feltárás az egyetem és az egyetemi könyvtár kutatóinak és szaktájékoztatóinak feladata lesz. Ebben felhasználják majd a ZIID deskriptorjegyzékét és a központi tájékoztatási intézmények szakteauruszait.

1987 őszén egy lipcsei kiállításon élénk érdeklődést keltett a könyvtár által kifejlesztett *számítógépes könyvtári kalauz*. Ez a tájékoztató a könyvtárosokat segíti a használatra, az állományra és a katalógusokra vonatkozó rutinkérdések megválaszolásában. Menü segítségével, számítógépes ismeretek nélkül is egyszerűen használható.

1988 tavaszán fogtak hozzá a *kölcsönzésnyilvántartás* számítógépesítéséhez. A személyzet betanítására a szakmai gyakorlatát töltő két könyvtároshallgató bevonásával szimulált eseteket tartalmazó oktatóprogramot dolgoztak ki.

A Karl-Marx-Stadt Műszaki Egyetemi Könyvtár régiója könyvtári és tájékoztatási központjává szeretnék továbbfejleszteni. Feladatai a következők lesznek: koordinált állományépítés, gyors dokumentumszolgáltatás, szabadalmak keresése, számítógépes információ- és forrásközvetítés különösen a gépgyártás, az elektrotechnika, az elektronika és a könnyűipar területén.

/SCHEFFEL, D.: Die Automatisierung der Bibliotheks- und Informationsprozesse in der Universitätsbibliothek Karl-Marx-Stadt. = Zentralblatt für Bibliothekswesen, 102. köt. 9. sz. 1988. p. 392–399./

(Hegyközi Ilona)

A Lengyel Tudományos Akadémia és az akadémiai tudományos egyesületek külföldi folyóiratokkal való ellátottsága

A Lengyel Tudományos Akadémia Könyvtára (*Biblioteka PAN*) 1962 óta vezet *központi katalógust* az akadémiai könyvtárhálózatba járó külföldi folyóiratokról. E katalógus célja, mint minden központi katalógusé, a lelőhely-tájékoztatás és a folyóiratmegrendelések koordinálása, különösen ami a devizaigényes folyóiratok megrendelését illeti.

A katalógust kétvétenként aktualizálják, ami mindkét funkció ellátása szempontjából kedvezőtlen. Ezenfelül egy sor intézeti könyvtár nem is tesz eleget bejelentési kötelezettségének.

A katalógus időnkénti elemzése ennek ellenére nagyjából hiteles, ezen belül: meglehetősen lehangoló és az idő előrehaladtával romló képet ad az akadémiai könyvtárak, kutatóintézetek és tudományos egyesületek külföldi folyóiratokkal való ellátottságáról.

Az 1975–1978. évekre vonatkozó elemzés szerint a hálózatban 9999 volt a kurrens külföldi címek száma és 18 559 a beérkező példányszám. Az átlagos példányszám egy-egy címből 1,85-öt tett ki.

Előfizetés útján a címek 30,8%-ához jutottak hozzá. Tehát a címek több mint kétharmada cserébe vagy ajándékba érkezett. Noha az akadémiai kiadványok általában jó és érdemi cserealapot képeznek, a megrendelések csekély aránya mégis arra utal, hogy a gyarapítás féloldalas, és csak viszonylag kevés csere útján be nem szerezhető – kereskedelmi úton módon terjesztett – kiadványt lehet a keretében megrendelni.

Az 1983 és 1985 közötti időszakra vonatkozó elemzés szerint az előzőhöz képest 11%-kal, 8900-ra csökkent a beérkező címek száma, majdnem 20%-kal, 14 981-re a példányszáma. Egy-egy folyó-

irattól átlagosan 1,68 példány érkezik a hálózatba. A folyóiratok 49%-a bizonyul hálózati unikumnak.

A megrendelt folyóiratok 29,4%-ban részesülnek a teljes halmazból, s így az előző időszakhoz képest a megrendelések helyzete a "kevesebb folyóirattól kisebb arány" jegyében tovább romlott.

A KGST-tagországo kból 2470 cím származik, az érkező címek közel 28%-a. A legfontosabb tőkés országokból (USA, NSZK, Nagy-Britannia, Franciaország, Olaszország) 3677 (41%). A maradék 31% további 77 országból verbuválódik össze.

A beérkező folyóiratok túlnyomó része varsói intézetekben koncentráliódik, s ez hátrányos helyzetbe hozza a vidéki, az ország egész területén szétszórt kutatóintézeteket, különösen mivel felettébb lassú és körülményes a könyvtárközi kölcsönzés és a másolat-szolgáltatás.

Az összpéldányszám majdnem egyharmada az önálló akadémiai könyvtáraké.

Az ellátottságot illetően tudományterületenként is nagyok a különbségek. Feltűnően gyenge a társadalomtudományi folyóiratok részesedése, akár a beérkező címek, akár a példányszámok szempontjából nézzük a kérdést. Jobb ellátottságnak örvendenek a műszaki, biológiai, matematikai, fizikai, vegyészeti és az orvostudományi szakterületek.

/LENART, I.: Funkcje centralnego katalogu zagranicznych wydawnictw ciągłych bibliotek sieci PAN i towarzystw naukowych. = Przegląd Biblioteczny, 57. köt. 3–4. sz. 1989. p. 185–190./

(Futala Tibor)

Az izraeli Országos Tudományos és Műszaki Információs Központ adatbázis-szolgáltatásai

Az Országos Tudományos és Műszaki Információs Központot (*National Center of Scientific and Technological Information = COSTI*) 1961-ben létesítette az izraeli energia- és infrastruktúraügyi minisztérium. Az intézmény célja az országos tudományos és műszaki információs központjaként a K+F és az üzleti élet információigényének kielégítése. Ma az ország információs hálózati központjaként is teljesít szolgáltatásokat az ipar, a kormányzati szervek, az egyetemi és más tudományos közösségek számára.

A COSTI SZOLGÁLTATÁSAI

A COSTI a modern számítástechnika módszereivel a következő funkciókat látja el:

- ▶ izraeli adatbázisok fejlesztése, szolgáltatása;
- ▶ az adatbázisok szolgáltatási technikájának biztosítása;
- ▶ folyamatos kapcsolattartás a nemzetközi adatbázis-szolgáltatókkal;
- ▶ új információforrások felkutatása;
- ▶ műszaki, tudományos és gazdasági információk online keresése;
- ▶ számítógépes témafigyelés;
- ▶ dokumentumok beszerzése, műszaki jelentések tárolása;
- ▶ könyvtári referenzfunkciók, indexelési szolgáltatás.

IZRAELI ADATBÁZISOK

A COSTI előállít és online szolgáltatás keretében hasznosít néhány hazai adatbázist. Az adatbázisokat

VAX számítógépen teszik hozzáférhetővé, BRS Search keresőszoftverrel.

KOMPASS – izraeli ipari és kereskedelmi nyilvántartás (IKOL)

Az IKOL az izraeli ipari és kereskedelmi vállalatok átfogó mutatója, vállalati információk és termékek keresésére. A vállalatok vezetőinek nevét, részvénytőkéjét, alkalmazottai számát és hatjegyű számkód szerinti termékkódjait tartalmazza. Ugyancsak kód alapján lehet megállapítani a vállalat típusát (gyártó, kereskedelmi cég, ügynökség stb.). Az online keresés a vállalat neve, a termékkódok, a vezetők neve stb. szerint végezhető. Az adatbázisban jelenleg mintegy 4000 belföldi cég, kb. 1 millió termék szerepel, használati díja 80 \$/óra.

Izraeli energiakutatás (ISEN)

Az ISEN az izraeli energiaipari közlemények bibliográfiai adatbázisa. Kutatási jelentések, konferenciák, folyóiratcikkek, könyvek feldolgozásával készül. A teljes adatbázis 1983 óta épül, havi frissítéssel, 50 \$ óradíj ellenében kereshető.

Izraeli K+ F jelentések (ISRA)

Az ISRA az izraeli kutatási-fejlesztési programok leírásait tartalmazza, a technika, a biotudományok az orvostudomány, a fizika, a kémia, a számítástudomány stb. szakterületein. Feltünteteti a kutatók nevét és címét, a kutatási program címét és a jelentés leíró helyét. Havi frissítéssel 1986-ig visszamenően kereshető, 50 \$ óradíjért.